

Shavuos – Forgetting Torah

1 רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א

הלכה י
עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו * שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיירך, וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח הלכה יא
וחייב לשלש את זמן למידתו, שליש בתורה שבכתב, ושליש בתורה שבעל פה, ושליש יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וידמה דבר לדבר ויבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע היאך הוא עיקר המדות והיאך יוציא. האסור והמותר וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה, וענין זה הוא הנקרא גמרא הלכה יב
כיצד היה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע, אותן התשע קורא בשלש מהן בתורה שבכתב ובשלש בתורה שבעל פה ח ובשלש אחרות מתבונן בדעתו להבין דבר מדבר, ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן ופירושן בכלל תורה שבעל פה, והענינים הנקראים פרדס בכלל הגמרא הן, במה דברים אמורים בתחלת תלמודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד ט בתורה שבעל פה יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי השמועה כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני תורה ויפנה כל ימיו לגמרא בלבד לפי רוחב שיש בלבו וישוב דעתו.

2 דברים פרק ד

(ט) וְלֹקְשׁוֹת לֶךָ וְשִׁמְרָה נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי־סִוְרוֹ מִלְּבָבְךָ לֵל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בְנֶיךָ

3 תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ו עמוד ב

תנן התם: אלו דברים שאין להם שיעור תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ז עמוד א הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה

4 תלמוד בבלי מסכת שבת דף פג עמוד ב

אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה

5 במדבר פרק יט

(יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל כל־הבא אל־האהל וכל־אשר באהל יטמא שבעת ימים

6 דף על הדף שבת דף פג עמוד ב

פירש במשך חכמה (וירא כב, יט) דס"ד אמינא דלימוד התורה אינו אלא בשביל להסיר הרע והפחיתות ולבטל היצר הרע, וא"כ בשעת מיתה אימא דא"צ ללמוד תורה, דלפי שאחז"ל (ברכות ה א) לעולם "ירגיל אדם יצ"ט על יצר הרע נצחו כו' יעסוק בתורה כו' יזכיר לו יום מיתה". הרי שיום המיתה הוא העצה המועילה ביותר נגד יצה"ר. לזה אשמעין דאפילו בשעת מיתה יעסוק בתורה, כי לימוד התורה הוא עבור קניית השלמות באדם, וזה שייך בכל מצב, גם כשנתבטל ממנו יצרו הרע

7 תלמוד בבלי מסכת שבת דף פג עמוד ב

אמר ריש לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל

8 תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נז עמוד ב

רב נחמן בר יצחק אמר: אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה, כדר' שמעון בן לקיש, דאמר ר"ש בן לקיש: 'אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם, שנאמר: זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'

9 תהלים פרק מד פסוק כג

כִּי־עָלִיךָ הִרְגָנוּ כִּלְתֵי־יָוִם נִחַשְׁבָנוּ כְּצֶאֱן טְבֻחָה

10) רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צרה צר כחכה, ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי, אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שנאמר ואת צנועים חכמה, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח.

11) משנה מסכת אבות פרק ג

רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנאמר (דברים ד') רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך יכול אפילו תקפה עליו משנתו: תלמוד לומר (שם/דברים ד') ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו

12) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ג משנה ח

ח רבי דוסתאי בר ינאי משום ר' מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנאמר [דברים ד' ט'] רק השמר לך וגו' - אשר לא נתן בלבבו לאמר כי השכחה מצויה בבני אדם והיה לו לחזור ההלכה הרבה פעמים ולחשוב בה כל היום וכל הלילה עד שלא תוכל לסור מלבו ולא עשה הרי זה מתחייב בנפשו כי יבא להורות על פי הזכרתו ויאמר כך אמר לי רבי ויאסר המותר ויתיר האסור ונמצאת תקלה באה על ידו. ונקרא פושע מפני ששגגת תלמוד עולה זדון יכול אפי' תקפה עליו משנתו תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך הא אינו מתחייב עד שישב ויסירם מלבו - אם שכחה על ידי הזקנה או על ידי אונס אחר רחמנא פטריה

13) משנה מסכת אבות פרק ד

רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון רבי שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר [*] כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן

14) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ד משנה יג

רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון - שיחזור הדברים עד כי לא יוכל לשכח דבר עד ירד לעומקן של דברים כי טבע האנוש קצר להבין החכמה והשכחה מצויה בבני אדם גם לא יסמוך בסברא הראשונה כמו שכתבנו בתחלת הספר. אשר בכל זה עושה זדון כי בכל דבר מדבר התורה והמצוה שהטעות מצויה ולא נתן אל לבו וחוטא אין זה שוגג אך נקרא פושע שהיה לו לחשוב כי כל אדם טועה ולהזהיר שלא יחטא ולא נזהר וארבעה הם פושע קרוב למזיד: שוגג קרוב לאונס

15) תלמוד בבלי מסכת מנחות דף צט עמוד ב

ואמר ריש לקיש: כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו, שנאמר: השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים, וכדר' אבין אמר ר' אילעא, דאמר רבי אבין אמר ר' אילעא: כל מקום שנאמר השמר פן ואל - אינו אלא לא תעשה. רבינא אמר: השמר ופן שני לאוין נינהו. רב נחמן בר יצחק אמר: בשלשה לאוין, שנאמר: השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים; יכול אפי' מחמת אונסו? ת"ל: ופן יסורו מלבבך, במסירם מלבו הכתוב מדבר; רבי דוסתאי בר' ינאי אמר: יכול אפילו תקפה עליו משנתו? ת"ל: רק

16) רש"י מסכת מנחות דף צט עמוד ב

תקפה - שלא יכול להעמיד גירסתו
רק - מיעוט הוא